

רמתם של אחדים מן המפורסמים נופלת מרמתו של כל מרצה אחר שיוצא מחו"ל. אני משוכנע שלא תהיה למפורסמים שום בעייה למצוא עבודה באוניברסיטה אמריקאית. אמר אותו מרצה.

דרכי אדם

החוויה האמריקאית

איך השפיעה אמריקה על עוזרי-הציור לשעבר של קולנוע "מוגרבני"

אברהם אורן היה כבן 18 כאשר נדמה היה לו שחלום חייו עומד להתגשם. הוא התקבל לשמש כעוזר-הציור של קולנוע מוגרבני בתל-אביב.

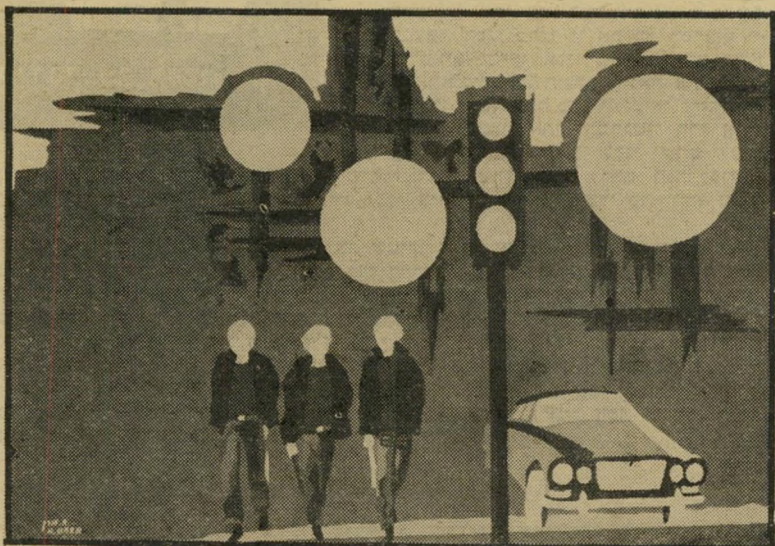
אז, בסוף שנות השלושים, טרם הגיעו עם הסרטים שיוצאו לארץ כרוזת-הענק המפורסמת שהתנוססה בחזיתות בתי-הקולנוע ירוחם ורדימון, בעליהם של בתי-הקולנוע אלנבי ומוגרבני בתל-אביב החזיק צייר מיוחד, שמואל אשכנזי, שהגיע מצרפת עם סכניקות ציור שימושי חדשות, כדי ש"יצויר, בצורה טבעית ומרשימה ככל האפשר, חזיונות מצויירים מתוך הסרט ש"הוקרו בקולנוע. את הדמויות המצויירות היו מציבים בחזית הקולנוע, במקום ה"פלאקאטים".

לגבי אברהם אורן היתה זו התממשות משאת-נפש, שכל מי שגדל בתל-אביב הקטנה יכול היה לקנא בו. אורן נולד בקושטא להורים שברחו מרוסיה מאימת הפוגרומים ונתקעו בדרך בתורכיה. אביו עבד בשירות סוכנויות אניות, גם כשעלה לארץ והתיישב בתל-אביב, היתה עיקר תע"סוקתו במלל חיפה.

ציור אורן

"תילבושת אמריקאית"

"אלימות בכרך" של אורן גירויים חזותיים

אולם עיקר זעמם אינו על פיטוריהם. "מצד אחד מדברים על צימצומים וקימו" צים, טען מרצה אחר שפוטר, "ובאותה שעה נוסע הרקטור למסע ארוך לארצות-הברית כדי לגייס שם מרצים חדשים. בע"י קר ישראלים שכבר ירדו. אני אצטרך, ללא ספק, לעזוב את הארץ. מה הם עושים? גורמים לירידת עשרות מרצים וחוקרים, ומעלים במקומם יורדים. זה יותר מאבסורד, זה טיטוסם!"

מהדקים במקומות רגישים? ל-פרופסור סימונסון יש השקפה אחרת על הבעייה. "האוניברסיטה אינה מורכבת מ"מחלקה אחת", מסביר האיש נעים-ההליכות, המסיים את תפקידו אחרי שש שנות כהונה. "אנחנו, באוניברסיטה, נמצאים במצב של צימצומים חריפים. כתוצאה מכך אנחנו מהדקים את התגורה במקומות רגישים, הוצאנו מרצים, חוקרים ואקדמאים רבים, אבל לעומת זאת יש תחומים, בעיקר ב"בעיות חברה וכלכלה, שבהם אנחנו צריכים כחות חדשים מעולים."

את הכוחות הללו נסע הפרופסור סימונסון לגייס מעבר-לים. לדבריו, מרוויחיים ישראלים אקדמאיים בדרג גבוה בארצות-הברית יותר מכלפלים ממה שיכולה להציע להם אוניברסיטת תל-אביב. "גם מבחינה אישית-כספית וגם מבחינה מיקצועית, כדאי למדען ישראלי טוב להיות בחו"ל. תפקידי הוא לנסות לשכנע את הטובים לוותר על סירה-בשר ולחזור. סך-הכל, זאת זכותם לחיות בארץ, ואני לא מאמין לכל אלה שטוענים שלא הווארך כתבה-מינוי שלהם באוניברסיטה, ולאיומי-הירידה שלהם. אף אקדמאי לא צריך לרדת מן הארץ, אם איננו רוצה בכך."

מסתבר כי אוניברסיטת תל-אביב כבר עסקה ב"עלייה" לפחות פעמיים בשנתיים האחרונות. הנוהל היה כזה: הפרופסור סימונסון נסע לארצות-הברית, הכין את ה"קרקע בשיחות אישיות ועקיפות (באמצעות ידידיו), והציע את הצעות האוניברסיטה. כעבור חודשים אחדים החלו מגיעות התשובות של "העולים בפוטנציה", ואם הצטרפה כמות סבירה של מרצים מחו"ל שבכוונתם לעלות לארץ מחדש, היה נוסע סימונסון פעם נוספת לארצות-הברית, ו"מראיין שם את האנשים. אלה שעברו את שלב הראיון הגיעו לארץ, וקיבלו מינוי באוניברסיטה שברמת-אביב.

דינמיה צורמת. לדיברי מרצה באוניברסיטה, קרה פעמים אחדות שאנשים שה"גיעו מחו"ל השתכנו בדירותיהם של מרצים שבוטל כתבה-מינוי שלהם ושעזבו את הארץ.

דוגמה צורמת לכך היתה הבאתו של מרצה לנושאי יהדות באוניברסיטה אמריקאית ידועה. "שוחחתי בארצות-הברית", סיפר סימונסון, "עם אדם שמוחיותו ב"מדעי היהדות. בעבר עבד באוניברסיטה העברית בירושלים, ולא מצא שם את מקומו. הוא לא פוטר, אבל החליט להפוך מרצה וחוקר דווקא באוניברסיטה אמריקאית. שוחחתי איתו, ואני מקווה כי כבר בחודשים הקרובים הוא יוכל להגיע לארץ ולהשתלב באוניברסיטה שלנו."

בירור קצר העלה, כי רק לפני חודשיים בוטלו מינויים אחדים בפקולטה למדעי-הרוח, ביניהם של מרצים בנושאי היהדות. לדיברי מרצה בפקולטה למדעי-הרוח, אין

רקטור אוניברסיטת ת"א סימונסון עולים ויורדים

במדינה

אוניברסיטאות

בחווה מתחדת

אוניברסיטת ת"א מפטרת מרצים, מזמינה אחרים מחו"ל, מפטרת, מזמינה וחוזר חלילה

דורות על דורות ניסו המדענים למצוא את הנוסחה לפרפטואום-מובילה — התר ניעה המתמדת. באחרונה נראה כי היא נמצאה דווקא באוניברסיטת תל-אביב. שם הצליחו ליישם את הפרפטואום-מובילה, ל"פחות לגבי המרצים.

בשעה שבארצות-הברית מגסה אוניברסיטת תל-אביב לגייס מרצים חדשים, בעיקר מבין הישראלים היורדים — היא מפטרת, מטעמי חיסכון וקיצוצים, מרצים אחרים, ההופכים מועמדים לירידה. בעוד כמה שנים יישלחו שליחים כדי לשכנע את אלה לעלות חזרה לישראל, תחת מרצים שפוטרו וירדו — וחוזר-חלילה.

השאלה המתבקשת היא: בשביל מה כל זה טוב? הרי אפשר פשוט לא לפטר מרצים קיימים, ולא להופכם מועמדים-בכוח לירידה. אלא שאו לא יהיו סיבות לשלוח את ראשי האוניברסיטה לסוירים ברחבי העולם, כדי לגייס מרצים חדשים.

רק לפני שבועות אחדים חזר לארץ רקטור אוניברסיטת תל-אביב, פרופסור שלמה סימונסון, אחרי ביקור ממושך בארצות-הברית על חשבון אוניברסיטה. שיגורו של סימונסון לשליחות מעין זו ניראה תמוה בעיני רבים, שכן הוא עומד לסיים את תפקידו כרקטור. הנסיעה לארצות-הברית נראתה כמתן פרס לרקטור, לפני פרישתו.

אלא שהפרופסור סימונסון (53), יליד גרמניה, המשמש גם כראש החוג להיס"י

טוריה של עם ישראל באוניברסיטה, מכ"חיש גמרצות כל חשד מעין זה. "יש לי שם במדינה, בכל מה שנוגע לנקיון-כפיים ציבורי", הוא אומר, "אם היו משווים את "טיולי" בחו"ל לאלה של נושאי תפקידים דומים במדינה, היו רזרבות מטבע הזר של המדינה יוצאות נשכרות מכך."

דמה לא בישראל? אולם הבעייה המעיקה נשארה בעינה: מדוע מגייסים מרצים חדשים בחו"ל, שעה שמפטרים מרצים ותיקים באוניברסיטה?

סיפר אחד המרצים, דוקטור לספרות ולקולנוע, שקיבל לא מכבר הודעה מאר-ניברסיטת תל-אביב על ביטול כתבה-מינוי שלו כמרצה, וביקש להישאר-בעילום שם: "השתלמתי באוניברסיטאות אנגליות. תקר"פה מסוימת שימשתי כמרצה באנגליה, אבל יום אחד חשבתי: אני בעצם ישראלי. אז מדוע שלא אחזור לארץ? בחו"ל נח"שבתי כמרצה מעולה וגם ערכת מחקרים רבים, שחלקם זכה בפירסום גם בעיתונות הלא-מיקצועית.

"עליתי לארץ. אחרי שנה שהסתובבתי ללא עבודה, קיבלו אותי לאוניברסיטת תל-אביב בתפקיד שבחול"ל הייתי מתבייש למלא אותו. שתקתי, חשבתי שאם הוכחתי את עצמי באנגליה, אוכל לעשות זאת גם בארץ. אבל בשנתיים האחרונות לא קידמו אותי אפילו בדרגה אחת."

ימים אחדים לפני סיום שנת-הלימודים אשתקד, קיבל הדוקטור הודעה כי לא יוכל להמשיך בעבודתו באוניברסיטה, וכי המינוי שלו מבטל. עתה הוא שוקל לעזוב את הארץ, אחרי שהוצעה לו משרת-הוראה באוניברסיטה בריטית גדולה. לדבריו, ה"דרגה המוצעת לו שם גבוהה מזו שבה כיהן באוניברסיטת תל-אביב.

סיפורם של מרצים רבים דומה. רוב אלה שעבודתם באוניברסיטת תל-אביב הופסקה בשנה האחרונה נוטשים את המ"דינה, משתלבים בעבודה באוניברסיטאות בחו"ל, מכובדות לא פחות מאוניברסיטת תל-אביב.